

Анастасія Смеречанська,
КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж
імені Маркіяна Шашкевича»
Науковий керівник: викладач української мови,
спеціаліст вищої категорії Руслана Дацюк

РОЛЬ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У РОЗВИТКУ РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НУШ

Постановка проблеми. У сучасній початковій освіті актуальними є питання ефективних методів розвитку розумових здібностей молодших школярів, адже головна мета Нової української школи є створення умов, за яких діти навчатимуться із задоволенням та будуть отримувати не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у житті. Дидактичні ігри займають особливе місце в цьому процесі, оскільки забезпечують інноваційний підхід до навчання, стимулюючи пізнавальну активність та сприяючи формуванню творчих і критичних здібностей учнів. Проте існує проблема недостатнього розуміння, як саме використовувати дидактичні ігри для досягнення оптимальних результатів у навчанні.

Мета дослідження: дослідити, які види дидактичних ігор найбільш ефективні у розвитку розумових здібностей молодших школярів. Описати методику інтеграції їх у навчальний процес та сформулювати оцінку впливу дидактичних ігор на результати навчання.

Виклад основного матеріалу.

Дидактичні ігри – це різновид ігор з правилами, що спеціально створюються педагогічною школою з метою навчання і виховання дітей [4]. Вони спрямовані на вирішення конкретних завдань у навчанні дітей, але

водночас у них виявляється виховний та розвивальний вплив ігрової діяльності [5].

Функції дидактичних ігор:

1. Засвоєння учнями системи знань і способів розумової та продуктивної діяльності;
2. Розвиток пізнавальної самостійності і творчих здібностей учнів;
3. Розвиток мислення школярів;
4. Формування наукового світогляду учнів [2].

Здібності – важливий аспект людської індивідуальності, який вивчається різними галузями науки, зокрема такими, як психологія та педагогіка.

Сучасна педагогіка дає таке визначення дидактичної гри: це гра, спрямована на формування у дитини потреби у знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок [6].

Зміни у Державному стандарті та навчальних програмах загальної середньої освіти своїм змістом відображають основне завдання сучасної школи – навчити учнів вчитися, мислити, сформувати в них повноцінну розумову діяльність. Різним аспектам проблеми розумового виховання дітей молодшого шкільного віку присвячено дослідження та праці педагогів-класиків: Г. Ващенко, Л. Виготського, П. Гальперіна, Г. Костюка, О. Нікітіної, К. Нор, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Я. Чепіги, О. Савченко, та ін.

Саме дидактична гра посідає особливе місце серед ефективних засобів розумового виховання учнів початкової школи. Цікава, повчальна, захоплююча – вона здатна водночас навчати, виховувати, розвивати і, що не менш важливо, підтримувати максимально довго такі нестійкі увагу та інтерес дитини перших років навчання. Роль дидактичних ігор, їх ефективність та особливості використання у освітній діяльності молодших школярів висвітлювали у своїх наукових та педагогічних працях Н. Бібік, З. Богуславська, М. Вашуленко, О. Васько, Ю. Гришко, Ю. Калинецька,

С.Короткова, Н. Кудикіна, О. Кузьміна, О. Лавріненко, А. Макаренко, Т. Опалько, О. Хома, П. Щербань, Г. Щукіна та інші.

Відомий педагог А. Макаренко писав: “Для дитячого віку гра є нормою і дитина завжди повина гратись, навіть у тих випадках, коли виконує серйозну справу...”. Гра, на його думку, виступає поліфункціональним засобом виховної роботи. Вона дає змогу виховувати творчу спрямованість особистості, колективізм, організованість, свідому дисципліну, розвивати інтелектуальні здібності, естетичні почуття. Важливе значення гра має у підготовці школярів до праці, привчаючи прикладати фізичні та психічні зусилля у процесі роботи. “Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі...” [1].

Отже, гра, її організація – ключ в організації виховання. Гра стимулює пізнавальний інтерес. Педагогічне стимулювання і мотивація навчальної діяльності учнів включають в себе формування пізнавального інтересу, що являє собою вибіркочу спрямованість особистості, яка звернена у сферу пізнання, предметного оволодіння знаннями. Інноваційна модель навчання спрямована на організацію комфортних умов навчання, при яких усі учні будуть активно взаємодіяти між собою. Найорганічнішим видом діяльності для молодших школярів була і залишається гра, проте, на відміну від дошкільних ігор, вона набуває дидактичного змісту.

Основною метою уроків, організованих за допомогою дидактичних ігор, є ознайомлення учнів з довкіллям, розвиток спостережливості учнів, уваги, пам’яті, мовлення та розумових здібностей.

Ці ігри включають такі чотири фактори:

1. Завдання гри.
2. Правила гри.
3. Ігрова діяльність.
4. Завершення гри [3].

Кожна дидактична гра має конкретну мету. Ця мета спрямована на передачу знань та інформації учням. Кожна дидактична гра передбачає виконання школярами певного завдання. Для виконання цього завдання вони мають активізувати свої мисленнєві здібності, пригадати отримані раніше знання та поняття, отримати нові лінгвістичні знання, застосовувати їх у подальшій освітній діяльності.

Прикладами словесних дидактичних ігор, які використовуються сьогодні на уроках у початковій школі, можуть бути:

1. “Словникові ланцюжки”

Учні створюють ланцюжок слів, де кожне наступне слово починається на останню букву попереднього (Наприклад: лисиця - ягуар - равлик – коза). Учні створюють ланцюжок із вказаних тварин, розміщуючи їх за алфавітом (Наприклад: антилопа, баран, вовк, газель...). Це сприяє розвитку мовлення та поповненню словникового запасу.

2. “Синоніми та антоніми”

Учні підбирають синоніми або антоніми до заданих слів. (Приклад антонімів: день - ніч, радість - сум, чорне - біле, мовчати - розмовляти. Приклад синонімів: гарний - красивий, вродливий, прекрасний; ліс - діброва, гай, пуща; талановитий - обдарований, геніальний). Це допомагає краще розуміти значення слів, активізувати пасивний словник та розвивати вміння їх використовувати в мовленні.

3. “Склади слово”

Із літер набору учні складають якнайбільше слів (Наприклад: учням пропонується слово «Ластівка». Із літер, які є в цьому слові, можна скласти слова лавка, стіл, вітка, світ.) Ця гра розвиває увагу та вміння аналізувати та навички синтезу.

4. “Відгадай слово”

Один із учнів загадує слово вказаної частини мови, а інші повинні відгадати його, ставлячи запитання, на які можна відповісти “так” або “ні”. Це розвиває логічне мислення та вміння формулювати запитання.

5. “Склади речення”

Учитель дає набір слів, із яких учні складають речення (Наприклад: “він”, “хороший”, “учитель”, “вивчати”, “українську мову”, “дітям”. “Він хороший учитель, який допомагає дітям вивчати українську мову”. Це допомагає відпрацьовувати структуру речення та граматичні навички.

6. “Чарівний мішечок”

У мішечок кладуть картки зі словами, з яких учні повинні скласти речення або коротку історію. (Приклад: слова на картках: сонце, подорож, чарівний, зайти, ліс, старий. Завдання: Учням потрібно дістати з мішечка кілька карток і скласти з них речення або коротку історію.

“Одного дня ми вирушили в подорож до чарівного лісу, щоб знайти старий скарб. Сонце світило яскраво, показуючи нам шлях серед дерев.”

Така гра стимулює учнів використовувати уяву, підбирати слова за змістом і складати зв'язні речення чи короткі оповідання. Це допомагає розвивати уяву та вміння структурувати висловлювання.

Висновки. Дидактичні ігри є ефективним засобом розвитку розумових здібностей молодших школярів у Новій українській школі. Вони не лише сприяють засвоєнню знань, але й стимулюють розвиток критичного мислення, уяви, пам'яті, уваги та логічного мислення. Завдяки інтерактивності та цікавим формам, ігри залучають дітей до активної пізнавальної діяльності, роблять процес навчання більш доступним та захоплюючим. У контексті НУШ дидактичні ігри підтримують формування ключових компетентностей, зокрема, навичок спілкування, співпраці та вміння застосовувати отримані знання в реальних ситуаціях. Таким чином, використання дидактичних ігор є важливим елементом розвитку особистості школяра та підвищення його навчальних результатів.

Список використаної літератури

1. Гаврікова А. О. РОЛЬ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ. URL:

<https://vseosvita.ua/library/naukova-statta-rol-didakticnih-igor-u-navcanni-ta-vihovanni-molodsih-skolariv-228041.html>.

2. Голубенко О.В. Дидактична гра як засіб розумового розвитку // ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ. Випуск 40, 2021. <http://innovpedagogy.od.ua/archives/2021/40/11.pdf>.

3. Лаврентьєва А. В. ДИДАКТИЧНІ ІГРИ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ (НУШ). URL: <https://naurok.com.ua/didaktichni-igri-na-urokah-u-pochatkovih-klasah-nush-283354.html>.

4. Манів Т. Й. РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ // [DSpace/Manakin Repository](https://dspace.manakin.edu/bitstream/handle/123456789/16266/Maniv_pedfak_2021.pdf?sequence=1). 2021. https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/16266/Maniv_pedfak_2021.pdf?sequence=1.

5. Музыка Ю. О. ФУНКЦІЇ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ// 2005, pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/5234/1/68.pdf.

6. Олійник О. ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ // [Студентський науковий вісник](https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/55037/attachment-download/21648/). Випуск №11, 2005. https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/55037/attachment-download/21648/.

Христина Козловська,

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник:

канд. філол. наук, викл. Галина Вишнеvsька

СПЕЦИФІКА СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У сучасному інформаційному суспільстві, де технології стрімко розвиваються, актуальним є питання інтеграції цифрових інструментів у